Strålsäkerhetsmyndigheten
Swedish Radiation Safety Authority

Ringhals AB
432 85 Väröbacka

Beslut

Vårt datum: 2017-03-01
Er referens: 2370515
Diarienr: SSM2016-4233
Dokumentnr: SSM2016-4233-2
Handläggare: Giselle García Roldán
Telefon: +46 8 799 42 55

Dispens för provning av baffelskruvar för Ringhals 3

Strålsäkerhetsmyndighetens beslut

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) ger Ringhals AB (RAB), 556558-7036, dispens från 2 kap. 7 § Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter (SSMFS 2008:13) om mekaniska anordningar i vissa kärntekniska anläggningar för Ringhals 3 (R3).

Dispensen innebär att RAB får tillgodoräkna sig den provning av baffelskruvarna för R3 som det oförstörande provningslaboratoriet (OFP-laboratoriet) Areva GmbH QualiCon (QualiCon) utförde under augusti 2016 som officiell provning. Detta gäller under förutsättning att OFP-laboratoriet även vid tillfället för provningen innehade giltiga kvalificeringsintyg och en bedömning av ett av SSM godkänt kvalificeringsorgan enligt myndighetens beslut om tillståndsvillkor den 23 december 2015 [2].

Bakgrund

Av förordningen (EG) nr 765/2008 framgår bland annat att ackreditering ska ske genom det nationella ackrediteringsorganet i den medlemsstat där företaget har sitt säte. Förordningen gäller också för verksamhet på kärnsäkerhetsområdet. En följd av detta är att svenska tillståndshavare som bedriver kärnteknisk verksamhet inte har möjlighet att efterleva bestämmelserna i 2 kap. 7 § SSMFS 2008:13 när de anlitar europeiska provningslaboratorier som har sitt säte inom Europeiska unionen.

Det tyska provningslaboratoriet intelligeNDT Systems & Services GmbH (intelligeNDT) har varit ackrediterat enligt SS-EN ISO/IEC 17025:2005 [3] av Tysklands nationella ackrediteringsorgan, Deutsche Akkreditierungstelle GmbH (DAkkS). Företaget har även varit ackrediterat enligt kraven i SSMFS 2008:13 genom att Sveriges nationella ackrediteringsorgan (Swedac – Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll) har assisterat DAkkS vid ackreditering med en teknisk bedömare. Under 2015 genomförde Areva GmbH (Areva) en organisationsförändring och intelligeNDT blev den 1 juli 2015, istället för att vara ett eget bolag, en avdelning inom Areva och bytte namn till QualiCon. I dagsläget består QualiCon av två delar; ett ackrediterat kontrollorgan (AK) och ett ackrediterat provningslaboratorium (AL) som är ackrediterade av DAkkS enligt SS-EN ISO/IEC 17020:2012 [4] respektive SS-EN ISO/IEC 17025:2005 [3].

Vid ackreditering av QualiCons provningsverksamhet enligt SS-EN ISO/IEC 17025:2005 [3] har inte DAkkS sökt stöd av Swedac och därmed saknar företaget en ackreditering enligt SSMFS 2008:13.

QualiCon utförde i juli 2015, strax efter Arevas organisationsförändring, provning av baffelskruvarna på R2. Under augusti 2016 utfördes provningen (som beställdes i september 2014) även av baffelskruvarna på R3.

RAB kom den 10 maj 2016 in med en ansökan [5] om att få tillgodoräkna sig utförd och planerad provning av baffelskruvarna på R2 och R3 som officiell provning enligt SSM:s föreskrifter, trots att det saknas en bedömning av QualiCons tredjepartsställning i provningslaboratoriets ackrediteringsbevis utfärdat av DAkkS.

Genom SSM:s beslut den 18 augusti 2016 fick RAB dispens som innebar att bolaget kan tillgodoräkna sig den provning av baffelskruvarna för R2 som det oförstörande OFP-laboratoriet QualiCon utförde i juli 2015 som officiell provning. RAB fick däremot avslag för sin ansökan om att tillgodoräkna sig den då planerade och nu genomförda provningen av baffelskruvarna under augusti 2016 för R3 som officiell provning.

Ärendet

RAB kom den 23 september 2016 in med en begäran om omprövning av SSM:s beslut av den 18 augusti 2016 så att RAB även får tillgodoräkna sig provningen av baffelskruvarna på R3 som OFP-laboratoriet QualiCon utförde under augusti 2016 som officiell provning enligt SSM:s föreskrifter, trots att det saknas en bedömning av QualiCons tredjeparts ställning i provningslaboratoriets ackrediteringsbevis utfärdat av DAkkS.

RAB anger i sin ansökan [6] att för den provning av baffelskruvar på Ringhals 4 (R4) som är planerad att genomföras under 2019 har ännu inte någon upphandling påbörjats. Därför är det som står i SSM:s granskningsrapport [8] att denna provning ska utföras av QualiCon felaktigt.

RAB beskriver återigen att om en ny provning måste genomföras 2017 är tiden för kort för genomförandet av hela processen (som normalt tar minst två år) från upphandling av nytt laboratorium till kvalificering av det nya provningssystemet. Att påskynda en sådan process innebär risk för både försämrad kvalitet och ökade kostnader. Dessutom är 2017 års revision på R3 kort och om en sådan provning måste genomföras förlängs revisionen med minst fem dagar, vilket medför mycket stora kostnader för RAB.

RAB kan inte se några mervärden från kvalitets- och säkerhetssynpunkt med att genomföra ny provning av baffelskruvarna på R3 under 2017. Båda provningarna för R2 under 2015 och R3 under 2016 är utförda med samma kvalificerade provningssystem.

Skälen för beslutet

Tillämpliga bestämmelser

Av 6 kap. 1 § SSMFS 2008:13 framgår att Strålsäkerhetsmyndigheten får medge undantag (dispens) från dessa föreskrifter om särskilda skäl föreligger och om det kan ske utan att syftet med föreskrifterna åsidosätts.

Vidare framgår av 2 kap. 7 § SSMFS 2008:13 att organ som utför certifierings- eller kontrolluppgifter samt laboratorier som utför provningsuppgifter enligt dessa föreskrifter ska ha tredjepartsställning och vara ackrediterade enligt 14–15 §§ lagen (1992:1119) om teknisk kontroll (numera upphävd) för uppgifterna i fråga.

Av 3 kap. 11 § SSMFS 2008:13 följer att oförstörande provning av reaktortryckkärl och mekaniska anordningar som tillhör kontrollgrupperna A och B ska utföras med provningssystem som är kvalificerade för att upptäcka och karaktärisera samt storleksbestämma de skador som kan uppträda i aktuell typ av anordning. Dessutom ställs det krav på att tillståndshavaren ska se till att sådan kvalificering är övervakad och bedömd av ett organ som har oberoende och opartisk ställning, lämplig organisation med nödvändig kompetens för uppgifterna ifråga samt ett ändamålsenligt kvalitetssystem. Vidare framgår att organet ska vara godkänt av SSM.

Enligt 4 kap. 3 § Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter (SSMFS 2008:1) om säkerhet i kärntekniska anläggningar ska säkerhetsgranskning utföras för kontroll av att tillämpliga säkerhetsaspekter är beaktade och att tillämpliga säkerhetskrav på anläggningens konstruktion, funktion, organisation och verksamhet är uppfyllda. Granskningen ska genomföras på ett allsidigt och systematiskt sätt samt vara dokumenterad. Säkerhetsgranskningen ska göras i två steg. Det första steget, den primära granskningen, ska göras inom de delar av anläggningens organisation som ansvarar för den aktuella sakfrågan. Det andra steget, den fristående säkerhetsgranskningen, ska göras inom en för ändamålet inrättad granskningsfunktion som ska ha en fristående ställning i förhållande till de sakansvariga delarna av organisationen.

Vid ackreditering av provningslaboratorium som utför OFP enligt SSMFS 2008:13 tillämpar Swedac föreskrifterna STAFS 2003:12 [7]. Ett av kraven är att laboratoriet är i tredjepartsställning. Bedömningskriterierna för att provningslaboratoriet ska anses vara i tredjepartsställning och som även SSM anser ska tillämpas är följande:

1. Provningslaboratoriet ska vara oberoende av alla berörda parter.
2. Provningslaboratoriet och dess personal ska inte anlitas för någon aktivitet som kan stå i konflikt med kraven på oberoende vid provningen och kraven på integritet ifråga om provningsverksamhet. Särskilt gäller att de inte ska konstruera, tillverka, lagerhålla, installera, inköpa, äga, använda eller underhålla provade föremål. Detta utesluter inte utbyte av teknisk information mellan uppdragsgivaren och provningslaboratoriet (t.ex. förklaring av iakttagelser, förtydligande av krav eller upplärning). Detta utesluter inte heller inköp, ägande eller användning av sådana provade föremål som är nödvändiga för provningslaboratoriets verksamhet eller personalens inköp, ägande eller användning av föremålen för eget bruk.
3. Ett provningslaboratorium ska inte vara en del av en legal enhet som konstruerar, tillverkar, lagerhåller, installerar, inköper, äger, använder eller underhåller provade föremål. Detta utesluter inte utbyte av teknisk information mellan uppdragsgivaren och någon annan del av den legala enhet där provningslaboratoriet ingår (t.ex. förklaring av iakttagelser, förtydligande av krav eller upplärning). Detta utesluter inte heller inköp, ägande, underhåll eller användning av sådana provade föremål som är nödvändiga för verksamheten inom en annan del av samma legala enhet eller för personalens eget ändamål.
4. Provningslaboratoriet ska inte vara kopplat till en separat legal enhet som konstruerar, tillverkar, lagerhåller, installerar, inköper, äger, använder eller underhåller provade föremål genom:
    a) gemensamma ägare, utom i de fall ägarna saknar möjlighet att påverka provningsresultat. Ett exempel är en struktur av kooperativt slag där det är ett stort antal intressenter men som (individuellt eller som grupp) saknar möjlighet att påverka enskilda provningsresultat. Ett annat exempel är ett holdingbolag bestående av många separata legala enheter (systerbolag) under ett gemensamt moderbolag där varken systerbolag eller moderbolag kan påverka provningsresultat,

b) gemensamma ägarrepresentanter i organisationens styrelse eller motsvarande, utom i de fall dessa har funktioner som saknar inflytande på enskilda provningsresultat. Till exempel kan en bank som finansierar ett företag insistera på att ha en medlem i styrelsen för att övervaka hur företaget leds och styrs utan att medverka i att fatta beslut,
c) direktrapportering till samma högre ledningsnivå, utom när detta inte kan påverka enskilda provningsresultat. Rapportering till samma högre ledningsnivå är tillåtet för andra ärenden än att konstruera, tillverka, lagerhålla, installera, inköpa, äga, använda eller underhålla provade föremål,
d) åtaganden enligt avtal eller andra arrangemang som kan ge en möjlighet att påverka enskilda provningsresultat.

Med provade föremål avses specificerade produkter från samma tillverkare enligt 3 och 4 ovan.

Strålsäkerhetsmyndighetens bedömning

RAB har begärt omprövning av SSM:s beslut den 18 augusti 2016 i den del som avsåg R3. Eftersom det beslutet innebar ett avslag finns det dock inget hinder mot att pröva frågan om dispens igen och SSM tolkar RAB:s begäran som en ny ansökan om dispens för R3.

Av granskningen i ärendet [6, 1, 8] framgår bland annat följande.

1. RAB kommer att förhandla nytt laboratorium som uppfyller kraven i SSM:s föreskrifter för kommande provningar.
2. RAB intygar att OFP-laboratoriet QualiCon inte har någon koppling till de provade föremålen (baffelskruvarna) genom att laboratoriet inte har varit delaktig i konstruktion, tillverkning, lagerhållning, installation och inköp av de föremål som ska provas och inte heller äger, använder eller underhåller dessa föremål.
3. QualiCon innehar en ackreditering enligt standarden SS-EN ISO/IEC 17025:2005 [3].
4. Provningen utfördes med ett kvalificerat provningssystem.

I RAB:s tidigare dispensansökan [5] uppfattade SSM felaktigt att den provning av baffelskruvar på R4 som är planerad under 2019 också skulle genomföras av QualiCon. Därför hade SSM tolkat att RAB inte avsåg att åtgärda problematiken med OFP-laboratoriets tredjepartsställning. SSM konstaterar att RAB inte hinner med att upphandla nytt laboratorium och kvalificera nytt provningssystem för att genomföra en ny provning under 2017.

Mot ovanstående bakgrund bedömer SSM att RAB under en övergångsperiod kan få tillgodoräkna sig den provning för R3 som QualiCon utförde i augusti 2016 och att det kan ske utan att åsidosätta syftet med SSMFS 2008:13, trots att laboratoriet inte formellt uppfyllde kraven om tredjepartsställning vid provningens genomförande. En ytterligare förutsättning för dispensen är att OFP-laboratoriet QualiCon även vid tillfället för provningen innehade giltiga kvalificeringsintyg och en bedömning av ett av SSM godkänt kvalificeringsorgan enligt myndighetens beslut [2].

I detta ärende har generaldirektören Mats Persson beslutat. Utredaren Giselle García Roldán har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Lars Skånberg och verksjuristen Martin Henrysson deltagit.

STRÅLSÄKERHETSMYNDIGHETEN

Mats Persson

Giselle García Roldán

Referenser

1. ”Dispens för provning av baffelskruvar på Ringhals AB”, SSM beslut SSM2016-2554-6, 2016-08-18.
2. ”Beslut om tillståndsvillkor för Ringhals AB med krav på åtgärder vid användning av ackrediterade provningslaboratorier för återkommande kontroll”, SSM beslut SSM2015-5453-1, 2015-12-23.
3. SS-EN ISO/IEC 17025:2005, ”Allmänna kompetenskrav för provnings- och kalibreringslaboratorier”, utgåva 2, 2005-07-19.
4. SS-EN ISO/IEC 17020:2012, ”Bedömning av överensstämmelse – Krav på verksamhet inom olika typer av kontrollorgan”, utgåva 2, 2012-04-13.
5. “Ringhals AB – Ansökan om tillgodoräknande av utförd och planerad provning av baffelskruvarna på R2 och R3 som officiell provning eftersom det inte är möjligt att efterleva 2 kap. 7 § SSMFS 2008:13 fullt ut för europeiska provningslaboratorier”, SSM2016-2554-1, Ringhals AB referens 2354133, 2016-05-04.
6. ”Begäran om omprövning av beslut avseende dispens för provning av baffelskruvar på Ringhals AB”, SSM2016-4233-1, Ringhals AB referens 2370515, 2016-09-22.
7. STAFS 2003:12, ”Styrelsens för ackreditering och teknisk kontroll särskilda föreskrifter för ackrediterade laboratorier verksamma inom teknikområdet oförstörande provning”, 2003-12-16.
8. ”Granskning av Ringhals AB ansökan om tillgodoräknande av utförd och planerad provning av baffelskruvarna på R2 och R3 som officiell provning”, SSM granskningsrapport SSM2016-2554-2, 2016-08-17.

För kännedom

1. Forsmarks Kraftgrupp AB
2. OKG Aktiebolag
3. Inspecta Nuclear AB
4. TÜV Nord Sweden AB
5. Swedish Qualification Centre SQC AB